

**Бабенко О. В.**

к. філол. н., доцент кафедри романо-германських мов і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України, Київ

**Королік І.О.**

студентка Національного університету біоресурсів і природокористування України, Київ

## ТРАСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПЕРЕКЛАДІ

Відомо, що з давніх часів переклад виконував найважливішу соціальну функцію. У процесі перекладу часто виявляється неможливим використати значення слів і висловів, які пропонуються у словнику, часто виникає потреба у відступі від системних еквівалентів, тобто в перекладацьких трансформаціях. Саме у таких випадках звертаються до трансформаційного перекладу. Досягнення адекватності у перекладі пов'язане з умінням грамотно ідентифікувати перекладацьку проблему і здійснити перекладацькі трансформації.

Метою даної роботи є дослідження трансформаційних процесів у сучасному перекладознавстві.

Проблема перекладацьких трансформацій є однією з найактуальніших у сучасному перекладознавстві. Для того, щоб вірно відтворити зміст іншомовного тексту перекладачі вдаються до різноманітних трансформацій, які повністю або частково змінюють структуру речень оригіналу.

Розглядаючи лексичні трансформації, необхідно зазначити, що словниковий запас мови є не просто сукупністю слів, а системою, що допускає різноманітні, але не будь-які словосполучення у контексті: окремі елементи словника пов'язані один з одним певними лексичними й стилістичними відносинами. На цю обставину слід зважати під час перекладу, особливо, коли потрібно робити вибір між кількома варіантами перекладу. Тут варто виділити три найбільш характерні випадки:

1) у мові немає словникової відповідності тому чи іншому слову оригіналу (галушки, вареники);

2) відповідність є неповною, тобто лише частково покриває значення іноземного слова (принц, герцог);

3) різним значенням багатозначного слова оригіналу відповідають різні слова в мові перекладу (play – гра, страйк, простір, вільно володіти, бити), (plant – рослина, поза, завод, агрегат, поліцейська засідка).

Суть перекладу лексичних трансформацій залишається при перекладі незмінною: перекладач шукає не іншомовне позначення слова, а його нову номінацію вихідною мовою, для того, щоб перейти до мови перекладу неформально-знаковому рівні. Такі слова є надзвичайно важливими у перекладі, оскільки, будучи порівняно незалежними від контексту одиницями, надають перекладному тексту різного спрямування, залежно від вибору перекладача.

До основних видів лексичних трансформацій відносять: калькування та конкретизація.

Калькування як перекладацький прийом послужило основою для великої кількості різного роду запозичень при міжкультурній комунікації в тих випадках, коли транслітерація була чому-небудь неприйнятною.

Велика кількість словосполучень у політичній, науковій і культурній областях практично являють собою кальки: глава уряду – head of the government, Верховний Суд – Supreme Court, mixed laws – змішані закони, і т.д. [3, с. 89]

Конкретизація – це спосіб перекладу, при якому виникає заміна слова або словосполучення іноземної мови з більше широким предметно-логічним значенням на слово в перекладі з більше вузьким значенням.

Конкретизація вихідного значення використовується в тих випадках, коли міра інформаційної впорядкованості вихідної одиниці нижче, ніж міра впорядкованості відповідної їй за змістом одиниці в мові, що перекладає.

Досить широко цей прийом використовується при перекладі таких слів, як: to be, to have, to get, to do, to take, to give, to make, to come, to go і т.д.

Приклади використання конкретизації у таких реченнях:

We really did – Поговорили. Did You? – Відкривав?

"You will", old Spencer said. "You will, boy. You will when it's too late". – Задумаєшся! – сказав старий Спенсер. – Потім задумаєшся, коли буде пізно.

Finally, though, I got underdressed and got in bed

Нарешті, я все-таки роздягнувся й ліг.

You didn't have to do all that.

Ви дарма писали... [4, с.43]

Зовсім іншим прийомом є граматичні трансформації. Вони полягають у перетворенні структури речення у процесі перекладу відповідно до норм мови, на якій здійснюється переклад.

Граматичні трансформації найчастіше простежуються у перекладі. Перекладач майже завжди стикається з невідповідностями між граматичними структурами вихідного тексту та тексту перекладу. Для того, щоб швидко вибрати правильний варіант перекладу, перекладачеві необхідно знати всі види граматичних трансформацій.

У перекладацькій практиці використовуються різні види граматичних заміни. Найпоширенішим видом є заміна частин мови. Найпростішим варіантом такої заміни є перетворення займенника вихідної мови на іменник у мові перекладу, або навпаки: We also produce chocolate, chewing gums, lolly-pops and cakes. – Ми також виготовляємо шоколад, жувальні гумки, карамель та тістечка. Досить поширеною при перекладі є заміна прикметника іменником або прислівником: She was a real beauty. – Вона була справжньою красунею. Часто дієслова замінюються іменниками: It is our hope, that an agreement will be reached by Friday. – Ми сподіваємося, що до п'ятниці буде досягнуто згоди.

Антонімічний переклад є заміною будь-якого поняття оригіналу протилежним поняттям у перекладі з відповідною перебудовою всього висловлювання, але із збереженням змісту самого поняття: The windows of the workshop were closed to keep the cool air. – Вікна майстерні були закриті, щоб туди не проникло гаряче повітря.

Експлікація, або описовий переклад – це лексико-граматична трансформація, за якої лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, експлікуючи

її, тобто дає більш-менш повне пояснення або визначення цього значення на мову перекладу. За допомогою експлікацій можна передати значення будь-якого без еквівалентного слова в оригіналі, наприклад: Conservationist – прихильник охорони навколишнього середовища [2,с.78].

Компенсацією називається такий спосіб перекладу, за якого елементи змісту оригіналу, що були втрачені при перекладі, передаються в тексті іншим способом для компенсації семантичної втрати. Це заміна елементу оригіналу, який не перекладається дослівно аналогічним або якимось іншим елементом, що компенсує втрату інформації: I'm lucky, though. – Все-таки в мене це добре виходить [1, с.56].

Таким чином, під час здійснення перекладу, головним завданням перекладача є досягнення семантичної еквівалентності вихідного тексту та тексту перекладу. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати різноманітні перекладацькі перетворення, а на рівні компонентної еквівалентності – трансформації. Причина, що викликає потребу у використанні трансформацій полягає у тому, що кожна мова має свою власну, своєрідну структуру, і це необхідно враховувати під час перекладу. Для того, щоб швидко вибрати правильний варіант перекладу, перекладачеві необхідно знати всі види трансформацій. При цьому особливу увагу необхідно звертати на лексико-граматичні трансформації, тобто на структурні та лексико-семантичні розбіжності між англійською та українською мовами, які вимагають під час перекладу перебудови синтаксичної структури речення або певних лексичних змін.

#### Література:

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л. С. Бархударов. – М.: Международные отношения, 1975. – 238 с.
2. Казакова Т. А. Практические основы перевода. English – Russian. –Серия: Изучаем иностранные языки. – СПб.: «Издательство Союз», – 2000, – 320 с.
3. Комиссаров В. Н. Слово о переводе / В. Н. Комиссаров. – М.: Международные отношения, 1973. – 215 с.
4. Левицкая Т.Р., Фитерман А.М. Почему нужны грамматические трансформации при переводе. // Тетради переводчика. – Ученые записки № 8. – 1971.